

Fiyatların artması dünyada ve Türkiye’de yeni bir kitleyi oluşturdu

Enerji yoksulları oluştu

Elektrik sektöründeki özelleştirme politikası nedeniyle kurumlar önce ikiye sonra onlarca parçaya bölündü. Özelleştirme sonucunda elektrik fiyatları yalnızca Türkiye’de değil, diğer ülkelerde de yüzde 400'lere varan oranda arttı. Brezilya’da pahalılık nedeniyle birçok kişi aboneliğini kesti. Türkiye’de ise yalnızca 2009 yılında 6 milyon kişinin elektriği kesildi. Bu politikalar tüm dünyada enerji yoksulları oluşmasına neden oldu.

Fatih KAYMAKÇIOĞLU
Elektrik Mühendisi
Kamu Yönetim Uzmanı

Günümüzdeki üretimin dört ana dayanağı bulunmaktadır. Bunlar doğal kaynaklar, emek, sermaye ve girişimdir. Beşinci etken olarak enerji kullanımını da alabiliriz. Tüm etkenler üretilen değerden bir pay alır. Böylece değerini simgelediği gelirin bölüşümü sorunu önümüze gelir. Sosyal politikalar açısından genel refah, toplumsal barış ve adaletle gelirin bölüşümü bu noktada büyük önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle kamunun ekonomik faaliyetindeki son amacı bu bölüşümde oluşan yaraları kapatmaktır.

Günümüzde elektrik enerjisi kullanımı toplumlar için vazgeçilmez bir duruma gelmiştir. Şu an için dünyadaki toplam enerji kullanımının yüzde 35’i elektrik enerjisidir. Yakın gelecekte bu oran daha da yükseleceği beklenmektedir. Bu artışın en temel nedeni kullanım kolaylığı ve atık bırakmamasıdır. Ayrıca diğer enerji türlerine çok hızlı bir şekilde dönüştürülebilir olmasıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu 2010 yılı sonuçlarına göre ülkemizde 2.9 milyon kişi günlük 4 TL ile geçiyor.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı’nın açıklamasına göre, Eylül 2009 itibarıyla bir yılda toplam 6 milyon 633 bin 481 abonenin borcu nedeniyle elektriği kesilmiştir. Çağdaş sosyal politika bir yaşam biçimidir. Toplumsal barış, genel refah ve mutluluğu sağlamaya çalışır. Sosyal devlet olacaksak gereğini yapmak durumundayız. Geliri olmayan işsiz bir aile parası yok diye elektriksiz bırakılmaz.

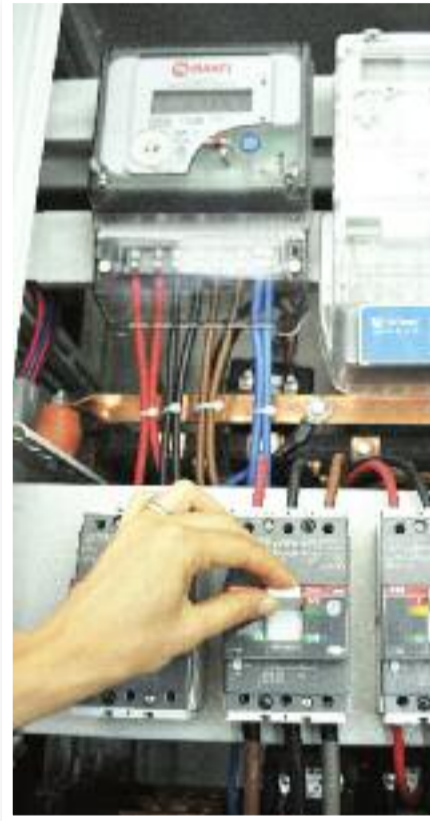
Elektrik satış fiyatlarının artışı sonunda elektrik kullanım bedeli vergiler dahil edildiğinde meskende 1 kWh için bu yıl 33 kuruşa yükselmiştir. Asgari elektrik ihtiyacı üzerinden hesaplama yapıldığında yaklaşık 234 kWh’lik aylık tüketimi olan bir ailenin faturası 70 liradan 76 TL’ye yükselmiştir. Asgari ücret ile karşılaştırma yapıldığında enerji yoksulluğu tüm gerçekliği ile gün yüzüne çıkar.

Parçalı enerji sektörü

Elektrik fiyatlarının giderek artmasının nedenine gelince, elektrik alanında uygulanan yanlış politikalar olup bunun örneği ise elektrik borsasında şubat ayında 1 kilovat saat elektriğin fiyatı 2 TL’ye kadar çıkabilmiş olmasıdır. Buna karşı önlem alınmadığı gibi, borsa sisteminde fiyattaki artış artık nor-

mal karşılanı olmuştur. Diğer taraftan elektrik dağıtım özelleştirmeleri; 4628 sayılı Yasa’da belirtilen ucuzluk yerine, elektrik tarifeleri, hizmet bedelleri ve uygulamaya esas düzenlemeler ile pahalılık getirmiş, tüketiciden dağıtım şirketlerine mali kaynak aktarmanın yasal dayanağını olmuştur.

Bu noktaya nasıl geldiğimize bakarsak; bilindiği üzere sosyal devlette halkın ihtiyaçları ve toplumsal fırsat eşitliği ön planda iken, düzenleyici devlette ise küresel sistemle kaynaşması teşvik edilen şirket ihtiyaçlarına öncelik verilmesidir. Ülkemizde kamu hizmetinde yeni eğilimlere bakıldığında iki önemli etmen göze çarpmaktadır. Birincisi kamu hizmeti alanında bir “daralma” gözlenmesi ve buna bağlı olarak kurumların parçalanarak işlevsiz hale getirilip tasfiye edilmesidir. Kamu kurumlarımıza baktığımızda bu parçalanmayı çok net olarak görürüz. Bunun en iyi örneğini elektrik sektöründe Türkiye Elektrik Kurumu’nda (TEK) görürüz. Önce ikiye sonrada kendi içinde parçaların biri üçe, diğer parça ise 20’ye bölünmüştür. Yapılmakta olan hizmetler, kamu kurumunca yapabilecek

iken ilkin taşeronlaşabildiği ölçüde hizmet parçalanmıştır. Sonra da varolma sebebi hiçe sayılarak piyasada özelleştirilmektedir. Sonuçta şirketlerin kar hırsına bırakılan elektrik fiyatları ile karşı karşıya kalmaktayız. Diğer taraftan da bir genel müdürlüğün yerine kurulan her genel müdürlük halkın sırtına ek mali-

yetler getirmektedir.

Enerji, ticari bir mal değil, toplumsal bir hizmettir. Bu hizmeti insanlar kullansın veya kullanmasın artık bu bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. Elektrikle çalışan cihaza bağlı yaşayan bir kalp hastasının gereksinimi bir mal olarak görülebilir mi? Nasıl ki, kaliteli hava ve su kullanımı her ne koşulda olursa olsun herkesin doğal kullanım hakkı (temel yaşamsal gereksinim) olarak kabul ediliyorsa, enerji kullanım hakkı da aynı yapıdadır.

Sürekli yükselen enerji fiyatları nedeniyle enerji yoksullarına (alt gelir gruplarına) temel ve çağdaş bir insan hakkı olan enerjiden yararlanma hakkı kabul edilerek, hane halkı gelirin göre belirli bir düzeyin altında kalan ailelere mutlaka destek sağlanmalıdır.

Sağlık, eğitim, güvenlik, iletişim, enerji vb. hizmetler yararlanılmasının zorunluluğundan dolayı, verilen hizmetin kalitesinden ödün verilemez. Varolan kamu işletmelerinin özelleştirilmesi ile giderek yabancı sermayenin eline geçmesi ya da güdümüne girmesi söz konusudur. Enerji sektörü de aynı süreci yaşayacaktır. İzlenen politikalarla sağlıklı bir sermaye birikimi süreci çıkmayacağı gibi kamunun elindeki sermaye birikimi de yok olacaktır.

Ayrıca ülkemizde enerji fiyatlarının yükselişi nedeniyle sanayi sektörümüz olumsuz etkilenmektedir.

Fiyatlar yine yakacak

Elektrik alanında gerçekleştirilen liberalleşme ve özelleştirme politikaları bir çok ülkede başarılı olamamış, örneğin G. Afrika’da abonelerin büyük kısmı artan elektrik faturalarını ödeyememiş ve bağlantılarını kestirmişlerdir. Ucuz elektrik ülkesi Brezilya yabancı elektrik şirketlerinin eline düşünce, elektrik kesintileri ile karşı karşıya kalmış, Rio de Janeiro’da ise özelleştirme sonrasında fiyatlar yüzde 400 artmış, çalışanların yüzde 40’ı işinden edilmiştir.

Elektrik enerjisinde etkinlik, ülke genelinde ihtiyaç duyulan her yerde elektriğin aynı kalitede ve yeterli miktarda yok-sulun da yararlanabilir bir konumda olması gerekmektedir. Elektrik enerjisinde kullanılabilirlik kavramı salt bir kar/zarar esasına göre değil, ülkemizin gelişmişlik ölçütlerini de kapsayan, sosyal etkilerini de dikkate alan bir değerlendirme yapılması anlamına gelmektedir. Bu açıdan elektrik enerjisi maliyeti doğru hesaplanmanın yanında enerji yoksulunu da dikkate alan ve hizmetin kalitesiyle birlikte sürekli kılabilecek bir fiyat politikası benimsenmelidir.

Elektriğin düzenli, sürekli verilebilmesi gerekli planlama, yatırım ve bakımın zamanında yapılması ile olur. Kamu yararının ortadan kaldırılması ve hizmet kalitesinde oluşacak düşüklük halkımıza fiyat artışı olarak yansımakta olup gelecek yıllarda daha da artarak yakıcı konuma gelecektir.